

INNOVATIVE
WORLD

ILG'OR PEDAGOG

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

- EXACT
- NATURAL
- MEDICAL
- TECHNICAL
- ECONOMICS

- PHILOLOGICAL
- PEDAGOGICAL
- MILITARY
- SOCIAL SCIENCES
AND HUMANITIES

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998945668868

<https://innoworld.net>

INNOVATIVE
WORLD

ILG'OR PEDAGOG

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI
TO'PLAMI

2- JILD, 1 - SON

2025

Google Scholar

 ® digital object
identifier

ResearchGate

zenodo

 ADVANCED SCIENCE INDEX

ADVANCED SCIENCE INDEX

 OpenAIRE

 Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARI PSIXOLOGIYASINING DIQQATGA TA'SIRI VA ULARDA DIQQATNI JAMLASH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Bobonazarova Nodira Oktambekovna

University of Economics and pedagogy NOTM, pedagogika kafedrası
o'qituvchisi

Toxirova Maryam

University of Economics and pedagogy NOTM talabasi

Annotatsiya: Boshlang'ich ta'lim – bola shaxsining intellektual va hissiy rivojlanishidagi asosiy bosqichdir. Shu davrda diqqatni jamlash muhim o'rin tutadi, chunki ta'lim jarayonining samaradorligi bolalarning diqqatni boshqarish qobiliyatiga bevosita bog'liq. Shu bilan birga, pedagogik metodlar, psixologik yondashuvlar va ta'lim jarayonlari hal qiluvchi rol o'ynaydi. Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining diqqatni jamlash muammolari, psixologiyasining diqqatga ta'siri va yechimlari yoritildi. Shuningdek, Buyuk insonlarning bilim va ta'lim haqidagi fikrlari ham keltirib o'tildi.

Kalit so'zlar: bolalar psixologiyasi, diqqat, shaxs temperamenti: sangvinik, xolerik, flegmatik, melanxolik, emotsional rivojlanish, metodika, pedagog.

"Aql va qalb tarbiyasi – buyuk jamiyatni barpo etadi."

Aristotel

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining psixologik xususiyatlari

Boshlang'ich sinf o'quvchilari quyidagi xususiyatlarga ega:

1. Diqqatning qisqa muddatli bo'lishi
2. Qiziquvchanlik
3. Rang-baranglikka ehtiyoj
4. Emotsional rivojlanish

Boshlang'ich sinf o'quvchisining diqqati beqarorligi sabab, ular dars jarayonlariga ko'nikishi qiyin bo'ladi. Shu qatorda qiziquvchanlik sababli ham bola atrofida o'zi uchun yangi ma'lumot bo'lgan jamiyati narsalarga chalg'ib, diqqatini yoyib yuboradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari rang-baranglikka yani doimiy har xil metodikalar bilan o'tiladigan darslarga ehtiyoj sezadilar. Emotsional rivojlanish bolaning psixologik va ijtimoiy o'sish jarayonining muhim qismidir. Ushbu rivojlanish bolada his tuyg'ularni aniqlash, boshqarish qobiliyatini shakllantiradi. Bu jarayon biologik, psixologik va ijtimoiy omillarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladi. Bola o'z o'zini boshqarishga kirishganida bor diqqatni jamlab, boshqaruv sistemasiga yo'naltiradi. Demak, bola psixologiyasining emotsional rivojlanishi diqqatni jamlashga bog'liq ekanini ko'rishimiz mumkin.

Psixolog Lev Vygotskiy ta'kidlaganidek, "Bola shaxsiyatining rivojlanishi uning atrofidagi jamiyat bilan o'zaro munosabatida yuzaga keladi." Shu sababli ta'lim jarayoni shaxsiy yondashuvni ham talab qiladi.

Diqqatni jamlashga ta'sir qiluvchi omillar

Ichki omillar: Fiziologik rivojlanishning o'ziga xosligi: Tez o'sish, tana proporsiyalari, suyak tizimi, modda almashinuvi, immun tizimidagi yetishmovchiliklar, uyqu yetishmasligi, jismoniy sog'lik, tartibli muhit.

Psixologik holat, motivatsiya va qiziqish, emotsional holat buzilishlari.

Shaxsning temperamenti.

Bola diqqatiga ta'sir qiluvchi ichki omillar orasida temperamentning roli juda muhimdir. Temperament – bu shaxsning tug'ma psixofiziologik xususiyatlarini belgilovchi individual holati bo'lib, uning diqqatini boshqarish va yo'naltirish qobiliyatiga ta'sir ko'rsatadi. Temperament turiga qarab, bolaning diqqat sifati, barqarorligi, hajmi va yo'naltiriluvchanligi farqlanadi:

1. Sangvinik temperament: Diqqatining barqarorligi va yuqori darajadagi faollik bilan ajralib turadi. Bunday bolalar tezda yangi ma'lumotga o'tadi, ammo diqqatni uzoq muddat bir narsaga jamlashda qiynalishi mumkin.

2. Xolerik temperament: Diqqatlari juda faol, lekin tez chalg'ishi mumkin. Diqqatning zo'riqishi va emotsional ta'sirlarga bog'liqligi kuchli.

3. Flegmatik temperament: Diqqatining barqarorligi yuqori. Uzoq vaqt davomida diqqatini bir masalaga qaratishi oson, lekin yangi ma'lumotga o'tishda sustlik kuzatiladi.

4. Melanxolik temperament: Diqqatning hajmi va barqarorligi past. Ular ko'pincha emotsional holat ta'sirida diqqatini yo'qotadi.

Tashqi omillar: O'quv muhitining mosligi: shovqin darajasi, yorug'lik va makonning qulayligi.

O'qituvchi va ota-onalarning bolaga ta'siri.

Darslar mazmunining jozibadorligi.

Diqqatni jamlash muammolari

Diqqatni jamlashda boshlang'ich sinf o'quvchilari quyidagi muammolar bilan duch keladilar:

1. Tez chalg'ish.
2. Motivatsiyaning yetishmasligi.
3. Jismoniy va ruhiy charchoq.
4. Ortiqcha o'quv yuki.

Bu omillar bolaning diqqatini jamlashiga to'siq bo'luvchi muammolar hisoblanadi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun har tomonlama yondashuv zarur. Bolaga ota-onasi, yaqin kishilari, ustozlari tomonidan yordam va ko'mak berish natijasida yuqorida keltirilgan muammolarga barham berish mumkin.

Diqqatni jamlashni rivojlantirish usullari

1. Psixologik metodlar:

Kichik dam olish mashqlarini qo'llash.

O'yin texnikalarini qo'llash: "Kim ko'proq eslab qoladi?", "So'zni davom ettir".

Hissiy qiziqishni uyg'otuvchi vazifalar berish.

2. Metodik usullar:

Vizual vositalar (rangli kartochkalar, diagrammalar).

Qisqa, lekin qiziqarli o'quv materiallari.

Jamoaviy ishlar orqali o'zaro hamkorlikni rivojlantirish.

3. Texnologik usullar:

Elektron o'quv platformalaridan foydalanish.

Multimedia materiallar bilan ishlash.

4. Jismoniy mashqlar:

Diqqatni faollashtirish uchun "Chiroq" o'yini.

2-3 daqiqalik tanaffus mashqlari.

Prezidentning ta'limga oid nutqlari

Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'limning ustuvor ahamiyatiga urg'u berib, shunday degan:

"Ta'lim va tarbiya – bu jamiyatning kelajagini belgilovchi asosiy mezon. Biz farzandlarimizni zamonaviy bilim va texnologiyalar bilan qurollantirish orqali ularga yorqin kelajak yaratishimiz kerak."

(2020-yil, xalq ta'limi tizimini takomillashtirishga bag'ishlangan yig'ilish).

Xulosa

"Dono inson bolalarni tarbiyalashda ularga qaratilgan e'tibor va mehrni asos qilib oladi." – Konfutsiy

Boshlang'ich ta'limda diqqatni jamlashning samarali usullaridan foydalanish, psixologik xususiyatlarni inobatga olish va pedagogik jarayonni qiziqarli tashkil etish ta'lim sifatini oshirishning muhim shartidir. Hozirgi kunda prezidentimizning yosh pedagoglar uchun yaratib berayotgan shart-sharoitlari: 4+2 tizimida olib borilayotgan ta'lim sistemasi natijasida, o'qituvchi bo'lib borishdan avval pedagog talaba o'zini amaliyot darslarida o'quvchilar bilan ishlab, bolalar psixologiyasi va ular bilan ishlashda ko'nikmalar xosil qilmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimi ham o'qituvchi ham o'quvchining bilim olish doirasini kengaytirmoqda desak xato bo'lmaydi. Bu borada muhtaram yurtboshimizning ta'lim sifatini oshirish maqsadida Finlandiya tajribasini o'rganish va joriy etish bo'yicha bir qancha tashabbuslarni ilgari surganlar. Masalan, 2020-yil 6-may kuni o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida davlatimiz raxbari shunday deganla: "Maktabda o'qitish metodikasi o'zgarmasa, ta'lim sifati ham, mazmuni ham, muhit ham o'zgarmaydi." Finlandiya ta'lim tizimining ustivorligi shundaki, u yerdagi har bir o'quvchi alohida nazorat ostida va kuzatuvda bo'ladi. Bu nima degani, bitta o'quvchi uchun bitta o'qituvchi biriktirilib eng avval ustoz bolaning

psixologiyasi, diqqatining tarqoq emasligini tekshirib so'ng dars jarayoniga qo'yiladi. Bu hol har kuni tekshirilib, yozib kuzatuvlar olib boriladi. Bola psixologiyasida qandaydir o'zgarish sezilsa, u o'quvchi bilan darhol muammolar yechimlari ustida ishlanadi. Bunday ta'lim tizimi olib borilishi, eng avval bola psixologiyasidagi xotirjamlik va sog'lik dars jarayonida o'z diqqatini jamlashi, chalg'imaslik, parishonxotir bo'lmaslik va darsni puxta o'zlashtirishiga yordam beradi.

"Bizning eng katta kuchimiz – diqqatni bir narsaga to'liq jamlashda."
Aleksandr Bell

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotskiy, L. S. (1978). "Psixologik rivojlanishning ijtimoiy nazariyasi."
2. Prezident Shavkat Mirziyoyevning nutqlari (2020, 2022).
3. Abdullaeva G'. "bola psixologiyasi." - Toshkent: O'qituvchi, 2010.
4. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni (2020).
5. Aristotel. "Falsafa asoslari."
6. Lev Vygotskiy. "Bolalik va o'smirlik psixologiyasi." - Moskva: prosveshchenie, 1984.
7. Anan'yev B.G. "Psixologiya i razvitie lichnosti" (1968) – Temperamentning psixologik xususiyatlari va uning diqqatga ta'siri bo'yicha muhim manba.
8. Golovey L.A., Shadrix E.P. "Obshchaya psixologiya" (2016) – Temperament va diqqatni boshqarish bo'yicha batafsil ma'lumotlar.

INNOVATIVE
WORLD